

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Eusebiu Tu Pamphilu Ekklesiastikē Istorია

Eusebius <Caesariensis>

Mogvntiae, 1672

Caput XVIII.

urn:nbn:de:hbz:466:1-14478

Qui cum diutissime grassatus esset adversus Catholicos, tandem divina ipsum persequente iustitia, debitas penas persolvit. Id autem ita factum esse accepimus.

CAPUT XVI.

Fuit quidam Nundinarius Diaconus, qui à Silvano Constantinensium seu Cirtensium Episcopo ob quasdam similitates ipsi graviter in se de gradatus, cum per literas aliorum Episcoporum ei satisfacere ac pristinum gradum recuperare frustra tentasset, multa patefecit iratum & in iudicium publicum protulit. Nam & Silvanum traditorem fuisse sacrorum voluminum convicit apud Zenophilum Consularem Numidiæ, partim ex Gestis Municipibus, partim testimoniis ac professionibus complurium Clericorum: & Lucilla pecunia corruptos Episcopos qui ex Numidia venerant, Cæcilianum damnasse, & Majorinum ordinasse, eorundem assertionibus comprobavit. Extant hodieque Gestis ipsa apud Zenophilum Consularem Numidiæ habita Constantino Maximo Augusto VI. & Constantino juniore Nob. Cæsare Coss. Idibus Decembris, qui fuit annus Christi viceſimus ac trecentessimus. At Baronius in Annalibus, hæc apud Zenophilum Gestis anni Christi 306. habita esse credidit, quod superius abunde refutavi. Post hæc Zenophilus relatione ad Principem missa, eum certiore de omnibus fecit; addens etiam multa adversum eundem Silvanum, quem præcipuum auctorem turbarum ac seditionum in Numidia esse asseverabat. Quibus permotus Constantinus, Silvanum cum aliquot aliis eiusdem factionis, qui discidium in Ecclesia Africana alere videbantur, exilio multavit. Cresconius quidem Grammaticus ex parte Donati, scripsit Silvanum Episcopum ideo missum esse in exilium, quod Ursacium & Zenophilum persequentibus communicare noluisse. Sed refellitur ab Augustino in lib. 3. contra Cresconium cap. 30. *Sed posteaquam Ursacio & Zenophilo persequentibus communicare noluisse, actus est in exilium. Immo qui jam traditor fuit, permanere etiam hæreticus voluit, ut falsum honorem in ipsa parte Donati haberet, qui habere in Catholica nullum posset, tam manifestum traditionis sua Gestis publico iudicio reseratis.* Non igitur propterea quod Zenophilum communicare noluisse, relegatus est Silvanus; sed quod traditionis reus Episcopatum malis artibus comparasset, & quod pacem Ecclesiæ Africanæ assiduis factionibus perturbasset; quod basilicam Ecclesiæ Catholicæ à Constantino fabricatam invadere non dubitasset. Porro Ursacius, cuius meminit Cresconius, Comes erat rei militaris per Africam; vir Catholicus & admodum religioſus, qui postea in proelio adversus barbaros occubuit. Quod Donatistarum ultione divina eidem contigisse iactabant, eo quod partis suæ homines persecutus fuisset, ut legitur in libro 2. Augustini contra literas Petilianæ cap. 92. Eiusdem meminit Optatus in lib. 3. ubi iudices recensens qui Donatistas in Africa persecuti fuerant, nominat Leontium & Ursacium, itemque Taurinum, Paulum & Macarium. Ac sub Leontio quidem & Ursacio plurimos Donatistarum ait iniuria affectos; sub Paulo autem &

Macario quosdam necatos, quosdam esse proscriptos.

CAPUT XVII.

Sequente anno, qui fuit à Natale Christi 321. Crispo & Constantino iterum Coss. Episcopi partis Donati libellum dederunt Constantino, poscentes, ut libere ipsos agere sineret, nec invitos ad communionem Cæciliani cogere vellet. Se enim nec promissis ullis nec minis adduci posse, ut cum illo communicarent; morique acerbissima morte milles malle, quam tantum piaculum admittere. Orabant etiam, ut Silvanum & collegas ab exilio revocaret. Hujus libelli mentio fit in collatione 3. Carthaginensi cap. 544. & ab Augustino in Breviario cap. 21, ubi ipsa etiam verba refert libelli Donatistarum: *Ibi enim dicunt, nullo modo se communicaturos Antistiti ipsius nebuloni, paratosque esse perpeti quicquid eis facere voluisset.* Hic verò Imperatoris maxime elucet clementia: Qui cum Donatistarum impudentiam atque insolentiam plectere debuisset, quippe qui Cæcilianum, cuius innocentiam Constantinus suo iudicio comprobaverat, nebulonem vocare non dubitarent, nihilominus tamen ipsis quæcumque polebant, solita benignitate indulgit. Rescripsit igitur ad Verinum Vicarium Africæ, se iussisse significans, ut Donatistæ ab exilio remearent; monensque ut proprio eos dimittat arbitrio, ac furorem eorum Deo vindici reservert, quippe qui jam cœpisset in eos vindicare. Ita Augustinus tum in Breviario, tum in Epistola 152. Sed & in libro ad Donatistas post collationem, tempus hujus Rescripti docet his verbis: *Idem Imp. ad Valerium Vicarium de illorum exilio soluto, & eorum furore Deo vindici dimittendo, licet as deducit Crispo & Constantino iterum Coss. tertio Nonas Majas.* Baronius quidem ad annum Christi 321. hoc Rescriptum Constantini ad Valerium seu Verinum Vicarium commemoravit; sed nullam mentionem fecit libelli Donatistarum, cum tamen eo Rescripto Imp. Constantinus libello Donatistarum responderit. Sed Baronius vir alioqui diligentissimus, id videtur non animadvertisse, propterea quod capitula Gestorum collationis tertie Carthaginensis non legerat, in quibus id diserte scriptum habetur. Sic enim in cap. 544. *Prosecutio Donatistarum, qua Principi Constantino libellum afferunt proprios dedisse majores, & eo Principem motum, agendi eis dedisse licentiam. Recitatio libelli, &c. Prosecutio Catholicorum, qua afferunt pro se facere libellum quem recitaverunt Donatistæ. Interlocutio Catholicorum dicta confirmans, & Rescriptum Constantini præcipiens recitari. Vos recitatur Epistola Constantini ad Verinum Vicarium destinata, qua libertatem agendi tribuit Donatistæ. Prosecutio Catholicorum, qua dicit pro se magis facere Epistolam Constantini, quia non de Cæciliano aliqua iudicatum est, sed furor suo ipsi permissi sunt. Vbi Donatistæ petunt, ut iudex de permissa sibi à Constantino arbitrij libertate pronuntiet.* Quibus in verbis notandum est, arbitrij libertatem seu agendi licentiam, nihil aliud esse quam libertatem conscientie, ut vulgo dicere solemus.

CAPUT XVIII.

Per hæc tempora bellum civile inter Constanti-

num ac Licinium vehementius exarsit. Quam oportunitatem nacti Donatistæ, dum religiosissimus Princeps bellicis negotiis distineretur, interim ipsi gravissimos tumultus per Africam concitarunt. Victo demum Licinio, Constantinus qui universo orbi Romano firmissimam pacem præstiterat, ut eam quoque restitueret Ecclesiæ laboravit. Totus igitur in eam cogitationem incumbens, ad sedandum morbum pestiferæ dissensionis quo Africana jam diu laborabat Ecclesia, unum hoc remedium reperit; ut quandoquidem Occidentales Episcopi duobus Conciliis jam congregatis nihil profecerant, Orientales in Africam mitteret, qui rem ab aliis frustra tentatam tandem aliquando perficerent. Sic enim existimabat Princeps Dei amantissimus, cum religio ac fides Christi ab Orientis primis partibus in reliquis regiones diffusa sit, inde quoque esse expetenda salutis pacisque documenta. Verum dum hæc animo designat, nuntius repente ad eum perlatus est de discidio longe gravissimo Ecclesiarum Ægypti. Namque Arius Alexandrinæ urbis presbyter, nova quædam dogmata de Filio Dei spargere aggressus, plurimos non ex plebe solum, sed etiam clericos eius civitatis, in suas partes traxerat. Ortaque semel dissensio, non jam intra urbis Alexandria terminos subsistebat; sed ulterius progressa, atque in dies latius serpens, universam Ægyptum multasque Orientis provincias pervaserat; aliis Arii; aliis Alexandri sententiam pertinaciter defendentibus. Hic nuntius Constantinum acerbissimo dolore percudit, eiusque animum Africanis tum maxime intentum negotiis

aliud traduxit. Videbat quippe religiosissimus Princeps, eos quorum operâ Africanæ Ecclesiæ malis mederi se posse speraverat, ipsos medico & curatione indigere, quemadmodum ipse scribit in Epistola ad Alexandrum & Arium. Protinus igitur in urbe Nicæa congregari Synodum jubet. Ex omnibus orbis Romani provinciis evocati cōveniunt Sacerdotes. Quos inter fuit Cæcilius Carthaginensis Episcopus, ut præter subscriptiones Nicæni Concilii docet Athanasius in oratione prima contra Arianos. Ex Donatistis verò nec Episcopus ullus nec Presbyter, ei Synodo interfuisse memoratur. Quo maxime argumento perspicitur, Donatistas à communione Catholica profluisse alicenos fuisse, quippe qui nec generali Synodo interfuerint, nec ullam cum iis qui interfuerant, communionis societatem habuerint. Atque hic finem faciemus historiæ Donatistarum; tum quia ultra Eusebianæ historiæ terminos nequaquam progredi decrevimus; tum quod reliqua deinceps factis plana sunt atque expedita. Id unum monuisse non pigebit; hoc schisma diutissime in Africa perseverasse. Nam Pontificatu Gregorii Magni, id est, annis fere trecentis ab ordinatione Majorini, Donatistarum schisma per Africam adhuc viguit, ut docet Gregorius in libro 1. Epistola 75. ad Episcopos Numidia, & in Epistola 33. lib. 2. & in lib. 3. Epistola 32. & 35. & in lib. 5. Epistola 36. & 61. Adeo tenax est erroris sui schisma; nec facile ad pacem & unitatem Ecclesiæ revertuntur, qui se ab eâ temere abruperunt.

HENRICI VALESII EPISTOLA AD AMICVM de Anastasi & Martyrio Hierosolymitano.

Queris à me quid sentiam, tum de nummo Paschalini in quo ANACTACIC nomen inscriptum est; tum de loco sancti Hieronymi in Epistola ad Pammachium, ubi dicit: *Cum de Anastasi pergeretis ad Crucem, &c.* In quorum interpretatione cum Jacobum Sirmondum & Joannem Tristandum dissentire videas, meam de hac questione sententiam requirendam putasti. Ego verò, etsi mecum non est, inter tantos viros quorum uterque singulari mecum amicitia conjunctus est, arbitrum agere; dicam tamen absque præiudicio, & cum utriusque venia, quod ex accurata veterum Scriptorum lectione didici. Tui arbitrii erit, & aliorum in quorum manus hæc Epistola perveniet, an recte senserim pronuntiare.

Optime quidem, ut solet, Jacobus Sirmondus ANACTACIN in illo Paschalini nummo, templum esse docuit sepulchro Domini superstructum. Sed quod idem ait in Triplice nummo pag. 9. Constantinum Magnum diversis in locis duas Basilicas crexisse, unam in loco Passionis, quæ Martyrium & Crux dicta est; alteram in loco Resurrectionis, quæ Anastasi & Dominicum dicebatur; tametsi apud me plurimum valet eius auctoritas, in hoc tamen ei assentiri non possum. Unicam enim Basilicam à Constantino Magno Hierosolymis ædifica-

tam esse prodit Eusebius, tum in Oratione de laudibus Constantini, pag. 466. tum in lib. 3. & 4. de eius vita. Cui consensit auctor Itinerarii Hierosolymitani, qui iisdem ferè temporibus scripsit quibus Eusebius. Nam Dalmatii & Zenophili Consulatum commemorat, quem certum est in extrema Constantini temporâ incidisse. Accedit Eucherius in libello de situ urbis Hierosolymitanæ, quem Jacobo Sirmondo debemus, & Antoninus Martyr in Itinerario. Quibus etiam adjungi potest testimonium Socratis in lib. 1. cap. 13. Sozomeni & aliorum quorum infra mentionem faciam. Hi omnes unam duntaxat Basilicam à Constantino Maximo Hierosolymis exstructam esse consentiunt. Quæ quidem & Martyrium dicta est, teste Eucherio. Certè Eusebius eam disertè *μαρτυριον* appellat, tum in lib. 3. de vita Constantini cap. 29. tum in lib. 4. c. 40. 43. & 45. Sozomenus quoque eandem Basilicam *πρὸς τὴν μαρτυριον* dictam esse testatur. Ad cujus consecrationem iussu Imperatoris Constantini cōvenerunt Episcopi qui in urbe Tyro congregati erant, Consulatu Constantii & Albini. Postremò in Epistola Episcoporum qui Hierosolymis ad dedicationem illius Basilicæ conveniunt, quam refert Athanasius in Apologia ad Constantium pag. 801. *εὐαγγελιον μαρτυριον* vocatur.

Cæterum aniam erroris Sirmondo præbuisse videtur.